

Zvyky, tradície a folklór

Slovenský folklór patrí medzi najväčšie pýchy našej krajiny. Hoci je naša krajina pomerne malá a neznáma, môže sa popýšiť veľkou rozmanitosťou v tejto oblasti. Nachádza sa tu 24 tradičných regiónov. Každý z nich je jedinečný svojimi piesňami, tancami, krojmi ale aj zvykmi a tradíciami.

Mapa slovenskej výšivky (Zdroj: Pinterest)

Folklór a ja

Odmalička bývam na Hornom Zemplíne, pomerne neďaleko od hranice s regiónom Šariš. Horný Zemplín je temperamentný región veľmi bohatý na zvyky a tradície. Nachádza sa tu pomerne veľa tradičných rázovitých obcí, ktoré sú zdrojom inšpirácie pre etnológov, folklóristov a folklórne súbory na celom Slovensku. Typické zemplínske čapáše, verbunky, čardáše a karičky obohacujú programy väčšiny súborov na Slovensku. V týchto programoch obzvlášť vyniká aj krása tunajších krojov.

Karička – typický tanec v regióne Zemplín (Zdroj: archív autora)

Ja, ako obyvateľka tohto regiónu som na tunajší folklór veľmi hrdá. Už ako malé dievčatko som so starými rodičmi počúvala ľudové piesne a s rodičmi sme veľmi radi chodievali na rôzne obecné slávnosti, kde spravidla vystupovali aj folklórne

súbory. Už vtedy mi folklór učaroval a vedela som, že bude súčasťou môjho života. Za chvíľu to už bude 8 rokov, čo pôsobím vo folklórnom súbore. Možno z toho dôvodu je moje vnímanie folklóru a celkovo našich zvykov a tradícií trochu iné ako u ľudí, ktorí k nemu nemajú až taký blízky vzťah.

Folklór ako novodobý trend

Posledných pár rokov sa situácia v oblasti folklóru mení. Zo situácie, keď naše zvyky neboli dostatočne „in“ sme sa dostali k tomu, že náš folklór je podávaný spoločnosti ako trend.

Tento trend sa prejavil aj v módnjej oblasti. V rôznych fast fashion reťazcoch sa objavuje oblečenie so „slovenskou“ výšivkou, hoci vo väčšine prípadov ide o poľské či dokonca škandinávске vzory. Avšak človek, ktorý sa v tom aspoň trochu nevyzná, rozdiel nespozná. Na druhej strane sú tu ľudia, ktorí sa vyznajú a vytvárajú krásne oblečenie a doplnky inšpirované tradičnými odevmi z rôznych kútov Slovenska. Nemôžem nezmieniť tvorbu slovenskej šperkárky Petry Toth, ktorá sa pri tvorbe svojich kolekcií inšpirovala vzormi z rôznych kútov Slovenska. Ďalšou talentovanou dizajnérkou je Jaroslava Wurll Kocanová, ktorá vlastnoručne šije a vyšívá oblečenie inšpirované tradičnými krojmi.

Kolekcia Kvety Telgártu z dielne Petry Toth (Zdroj: petratoth.sk)

Z tvorby Jaroslavy Wurll Kocanovej (Zdroj: Facebook)

To, že sa folklór čoraz viac popularizuje môžeme vidieť aj v médiách. Okrem doteraz existujúcich relácií, ktoré doteraz sprostredkovala najmä RTVS vznikajú stále nové. Asi najvýraznejším počínom je folklórna súťaž Zem spieva z produkcie RTVS. Kolektívy a jednotlivci z celého Slovenska a nadšenci venujúci sa nášmu folklóru zo zahraničia súťažia o to, kto sa stane ozdobou slovenského folklóru a o zisk finančnej odmeny na ich ďalšie fungovanie. Okrem toho už asi rok existuje televízna stanica Folklorika, ktorá divákovi ponúka výhradne tradičný slovenský folklór.

Zem spieva (Zdroj: RTVS)

Rozmach folklóru je možné vidieť aj na sociálnych sieťach. Vzniká mnoho stránok, ktoré sa snažia náš folklór zviditeľňovať a popularizovať. Za zmienku určite stojí stránka @SlovakFolklore,

ktorá sa po novom spolupodieľa aj na organizácii Folklórneho festivalu Východná.

Väčšiu pozornosť začala folklóru venovať aj naša vláda. V minulom roku vláda SR uvoľnila 3 milióny € na podporu činnosti folklórnych súborov na Slovensku. Na počesť toho sa v Prešove v októbri minulého roku uskutočnil koncert Na východze vešelo – Pocta folklóru, kde vystúpili najlepšie kolektívy z východného Slovenska a symbolicky sa odovzdala štafeta strednému Slovensku.

Na východze vešelo (Zdroj: obecanske.sk)

Folklór a s ním spojené zvyky a tradície

Myslím si, že Slovensko je krajinou veľmi bohatou na zvyky a tradície. Hoci sa už od mnohých zvykov upustilo, som rada, že ich scénicky spracovávajú aspoň folklórne súbory. V repertoári mnohých sa objavujú staré zvyky, ktoré sa už dnes nepraktizujú. K ním patrí napríklad vyzdvihovanie za parobka a predvianočné čarovanie na Ondreja. Raritou sa pomaly stávajú aj tradičné ľudové zábavy. Hoci sa už od mnohých zvykov upúšťa, stále tu je mnoho takých, ktoré prežili do dnes. K takým patria napríklad stavanie mája, šibačka, oblievačka a iné veľkonočné zvyky. Zachovali sa aj vianočné zvyky ako napríklad koledovanie a dokonca aj svadobné zvyky ako je napríklad na východe Slovenska redový tanec, odpytovanie od rodičov a iné.

Stavanie mája (Zdroj: soblahov.sk)

V niektorých obciach sa dokonca zachovalo aj nosenie krojov. Príkladom môže byť obec Lendak, kde sa aj v dnešnej dobe ženy a muži pri významnejších udalostiach obliekajú do tradičného kroja.

Omša v Lendaku (Zdroj: TASR)

Každý región má svoje tradičné nárečie. Je však veľká škoda, že od používania nárečia sa čoraz viac upúšťa. Pre mňa nie je používanie nárečia nič zvláštne. Odmala tak komunikujem s rodinou či kamarátmi. Ale veľmi veľa ľudí v mojom veku nárečie nepoužíva, prípadne nepozná alebo jeho používanie odsudzuje. Je to veľká škoda, pretože je veľmi dôležité, aby sa aj tento aspekt našej kultúry zachoval pre ďalšie generácie.

Folklor a folklórne festivaly

Folklórne festivaly sa organizujú po celom svete a ani Slovensko nie je výnimkou. Najkvalitnejšie svetové festivaly zastrešuje CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts). Na Slovensku sú to festivaly vo Východnej, Detve a Myjave, ktoré zároveň patria medzi naše najvýznamnejšie.

Folklórny festival Východná (Zdroj: glob.zoznam.sk)

Ale ani ďalšie festivaly nezaostávajú organizáciou a kvalitou programu. Medzi ďalšie známe festivaly patria: Zamagurské folklórne slávnosti, Hornonitrianske folklórne slávnosti, Horehronské

dni spevu a tanca v Heľpe, Jánošíkové dni v Terchovej, Slávnosti Rusínov a Ukrajincov vo Svidníku, Hornozemplínske folklórne slávnosti, Šarišské slávnosti piesní a tancov a veľa ďalších.

Hornozemplínske folklórne slávnosti (Zdroj: vranovske.sk)

Autor: Tatiana Pohlodová